

M. Saim UYSAL

Coronavirüs, önlemler ve "yeni normal"

20.3.2020

Coronavirüs salgını tüm hızıyla devam ediyor. Çin ve Japonya kontrol altına almışken, Avrupa'da İtalya, İspanya ve Fransa salgının yoğun etkisi altında. İran'da yetkililerin açıkladığına göre on dakikada bir kişi ölüyor. Ülkemizde de vaka sayısı 191'de, ölüm sayısı da çok şükür 2'de henüz. Sosyal izolasyon önlemlerinin hızlanması gayet yerinde. Cumhurbaşkanı Sayın Erdoğan, ekonomik durum için alınacak önlemler paketini açıkladı. TCMB. de PPK toplantısını öne çekerek 100 baz puan faiz indirimine gitti. Politika faizi % 9.75'e indirildi. Likidite rahatlamaları ve finansal istikrar için de BDDK ve TCMB bir dizi önlemler açıkladılar. Bütçe açığı yaratacak bu önlemlerin fiyat istikrarını da bozacağı açık. Ancak, yaşadığımız ortam olağandışı. Dolayısıyla bu olağandışı önlemlerin alınması da yerinde.

Gerek küresel, gerekse yerel ortamlarda bundan sonra hiçbir şey (siyasi, ekonomik, sosyolojik özellikler itibariyle) eskisi gibi olmayacak. "Yeni normal", hem küresel ortamda hem de ülkemizde yeniden oluşacak. UNCTAD (Birleşmiş Milletler Kalkınma ve Ticaret Konferansı), küresel büyümenin kesinlikle düşeceğini, büyüme oranı %2,5 olur ise küresel zarar 1 trilyon Dolar, %1,7 büyüme olursa 2 trilyon dolar zarar meydana geleceğini açıkladı.

Bu defaki virüs krizi zaten küresel ortamda resesyon ve finans risklerinin arttığı, gelir ve servet eşitsizliğinin yükseldiği ortamda oluştu. Hatta diyebiliriz ki, merkez bankalarının faiz indirimleri ve likidite artırımları ile oluşan genişleyici para politikalarına rağmen 2008 krizi tam atlatılamadı. Bu nedenle, gerek talep (gelir azalması ve tüketim harcamalarının ertelenmesi) gerekse arz (üretim daralması, lojistik ve tedarik zincirinin bozulması ve finansal istikrarın spekülasyon ve manipülasyonlarla balonlar oluşturarak tehlike altında kalması) yönlü şoklar çözümün sadece para politikası ile olamayacağını bize açıkça gösteriyor. 2008 yılında küresel borç stoku 152 trilyon Dolar iken 10 yıl sonra 240 trilyon dolara yükseldi. Dünya genelinde reel sektörün yatırım harcama artışının 2 katı kadar borcu yükselmiş durumda. Büyük bir ihtimalle bu borçların

çoğu ödenemeyecek, ödenmeyecek. Borç krizi dünya geleceğinin gündeminde (Prof. Dr. Sabri Öncü Temmuz 2017 makalesi).

Anılan bu resesyon sonrası dünya ekonomileri deflasyon ve stagflasyon tehlikeleri altında. Belirsizlikler ve korkular virüs kadar hızlı yayılıyor. Gerek virüsün yarattığı problemler, gerek küresel borç artışı ile gelir ve servet eşitsizlikleri küresel kapitalizmi tehdit ediyor. Artık “yeni normal” eskisinden farklı olacak. Sadece para politikaları ile bir yere varılamayacak. Amerika’nın vatandaşlarına dağıttığı 1000 dolarlık çekler gibi, helikopter ile para dağıtımı gibi çözümler konuşulmaya başlandı. Hatta kapitalizm modelinin tam aksine Fransa ve İtalya gibi ülkelerin açıkladığı üzere büyük özel şirketlerin devletleştirilmesi söz konusu. Bu anlamda, ülkemizdeki ekonomik tedbir paketinde düşük gelir gruplarına gelir transferi gibi önlemlerin olmayışı ülkemiz normalinin pek de değişeceği izlenimini vermiyor. Büyüme, enflasyon, işsizlik ve bütçe açığı gibi hedeflerin realizasyonu çok zor. Bu nedenle işsizlik daha da artacak. İşsizlik fonunun sadece işveren desteğinde değil, işsiz ve düşük gelir gruplarına yönelik kullanımı düşünülmeli. Asıl radikal çözüm Prof. Dr. Erinç Yelda’nın makalesinde (18.03.2020 Cumhuriyet) belirttiği gibi sorunların çözümünü ertelememeliyiz. Küresel ve yerel gelir ve servet eşitsizliğini önleyecek bir vergileme sistem değişikliği ile düşük gelir gruplarının imkanları çoğaltılabilirse küresel ve yerel “yeni normal”ler dengeli bir şekilde oluşturulabilir.